

ное попередню професію. Навчання дорослих можна здійснювати в організаційних формах курсів різної тривалості, майстер-класів, консультацій, стажування й перепідготовки.

Беручи до уваги вищевикладене, варто зазначити, що роль освіти в житті всього людства важко переоцінити. Насамперед вона впливає на молодь, а також є фактичним фундаментом суспільства. Крім того, її роль відзначається в умовах утвердження соціальної та правової держави, а основні риси сучасної парадигми освіти визначено в Загальній декларації прав людини, проголошеній і затвердженій Генеральною Асамблеєю ООН. Освіта має бути спрямована на загальний розвиток людини. Це принципове положення Загальної декларації прав людини наявне майже в усіх сучасних зарубіжних програмах розвитку освіти.

Література

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556- VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. С. 2716. Ст. 2004.
2. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18.12.2006. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_975.
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Закон України від 25.06.2013 № 344/2013. *Офіційний вісник України*. 2013. № 50. Ст. 1783.
4. Словарь иностранных слов. 16-е изд., испр. М. : Рус. яз, 1988. 642 с.
5. Кельман М.С., Мурашин О.Г., Сушицька Н.В. Теорія держави і права: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 477 с.
6. Волинка К.Г. Теорія держави і права: навч. посіб. Київ: МАУП, 2003. 240 с.
7. Методологические проблемы системного изучения деревни / отв. ред. Т.И. Заславская, Р.В. Рывкина. Москва, 1979. С. 161.
8. Кенкман П.О. Роль системы образования в жизненном самоопределении молодежи в условиях развитого социализма: автореф. дисс. ... докт. филос. наук. Москва, 1985. 50 с.
9. Зельманов А.В. Актуальные проблемы образования на современном этапе развития общества. *Философские науки*. 1987. № 5. С. 37.
10. Лаптева М.Ю. Образование и права личности: Глобальные и региональные проблемы и перспектив: препринты и тезисы докладов и сообщений Международного конгресса (Ханты-Мансийск, 22–24 августа 2000 года). Нижневартовск: Изд-во Нижневартг. пед. ин-та, 2000. Ч. 1. 2000. 183 с.
11. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI // *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. С. 1284. Ст. 243.
12. Сущенко Т.І. Концепція розвитку післядипломної педагогічної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2007. Червень. С. 23-27.

Наливайко Лариса Романівна

проректор, Віце-президент
Всеукраїнської громадської організації
«Асоціація українських правників»,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Грицай Ірина Олегівна

завідувач кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін юридичного факультету,
заступник голови Дніпропетровської обласної організації
«Асоціація українських правників»,
доктор юридичних наук, доцент

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ЙОГО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ СУМІЖНИМИ ТЕРМІНАМИ

У ХХІ ст. однією з головних ознак розвитку суспільства є ліквідація різних форм дискримінації, подолання гендерної нерівності. Разом із тим в Україні та інших державах продовжує існувати гендерний дисбаланс у кожній сфері життя. Відсутність гендерної рівності зумовлює появу деструктивних процесів у суспільстві, утворює перепони на шляху до соціальної єдності та призупиняє ста-

лий людський розвиток. Тому забезпечення рівності жінок і чоловіків є одним із головних питань становлення Української держави.

Розвиток знань про гендерну рівність потребує поглибленого осмислення основоположних засад – категорій та термінів у цій сфері. Сьогодні науково-теоретичний інтерес для вітчизняної юриспруденції становить визначення таких понять, як «гендерна рівність», «принцип гендерної рівності» тощо. Це надасть можливість підвищити якість правотворчості, забезпечити єдність юридичної практики у цій сфері. Враховуючи вказане, з'ясування змістовного наповнення поняття «принцип гендерної рівності» та інших споріднених термінів на сучасному етапі суспільного розвитку в Україні має важливе теоретико-прикладне значення.

Окремі проблеми теорії гендерної рівності, зокрема термінологічні аспекти, досліджували С. Айвазова, О. Анікеєва, Н. Аніщук, О. Балинська, М. Білинська, Н. Болотіна, В. Брайсон, Т. Бритова, Ш. Бурн, О. Венгер, О. Власова, Є. Вознюк, Н. Грицяк, Г. Даудова, О. Дашковська, Т. Деметрадзе, І. Добржанська, Н. Досіна, Дж. Екер, Л. Єрохіна, Ю. Івченко, О. Катан, Л. Кобелянська, Л. Кормич, Т. Краснопольська, І. Кресіна, М. Крочук, О. Кулачек, Н. Лавриненко, І. Лазар, І. Ларинбаєва, Д. Латипова, К. Левченко, Д. Ломбер, О. Лукашева, Е. Маккобі, К. Марч, Т. Мельник, Н. Оніщенко, С. Пашенцева, О. Пишуліна, О. Руднева, Л. Смоляр, О. Стрельник, Б. Фрідман, М. Уолт, Д. Харріс, Г. Христова, М. Шулер, О. Ярош та багато ін.

Слід зазначити, що первинними, основоположними категоріями у досліджуваній проблематиці виступають поняття «гендер» та «рівність». І хоча ці терміни вже неодноразово піддавалися аналізу вчених з позицій різних наукових сфер та напрямів, все ж сьогодні так і не вироблено усталеного підходу до цих явищ.

Питання рівності належить до фундаментальної філософської, етичної, політико-правової проблематики. Багато видатних філософів, політичних діячів звертались до осмислення рівності. У період буржуазних революцій її ідея стала гаслом зростаючої політичної ролі буржуазії та вперше була закріплена в американській Декларації незалежності, французькій Декларації прав та свобод людини і громадянина [1, с. 3]. Паралельно з проблемою рівності людей актуалізувалося питання забезпечення рівності статей у соціумі, яке нині є одним із основних завдань суспільства і має значний політико-правовий потенціал.

З приводу рівності зазначимо, що її змістовність викликає низку спірних положень, але ще більш дискусійним є співвідношення рівності з рівноправністю. У цьому контексті слід навести наукові погляди вчених із різних галузей знань. Так, Н. Бокало доходить висновку, що у процесі історичного розвитку сформувались декілька значень поняття «рівність»: перше ґрунтується на тезі «Бог створив людей рівними, відповідно, всі повинні отримувати однакове» і виражає початкове бачення рівності без урахування індивідуальності кожної людини та зводить ідею рівності до рівності потреб; другий підхід – кожна людина має рівні стартові можливості і, використовуючи свої інтелектуальні здібності, може досягнути відповідного життєвого рівня; відповідно до третього підходу – ліберального – люди є рівними у своїх правах та рівними перед законом [2, с. 23]. Отже, рівність формувалася та зазнавала змістовної трансформації протягом всієї еволюції людських відносин. Аналізуючи вказані підходи, наголосимо, що перше трактування рівності є абсолютно життєво не практичним і не може відповідати реаліям державного та громадського існування. Другий підхід викликає сумніви щодо рівних стартових можливостей, адже у сучасних світових реаліях не доводиться говорити про рівність початкових умов. Щодо третього підходу, який і справді є найбільш прийнятним у сучасному демократичному суспільстві, важливо наголосити на його виключно юридичному характері, що вимагає додаткового уточнення.

Для прикладу наведемо позицію О. Рудневої, яка розуміє рівність людей як фактичну, реальну однаковість їх соціальних можливостей не тільки у використанні своїх прав, а й у виконанні обов'язків. Зважаючи на об'єктивну неоднаковість індивідуальних рис, можливостей кожної людини і унікальність індивідуальних умов її життя, соціальну нерівність, як неминучий результат такої неоднаковості, може бути частково послаблено за допомогою спеціальних заходів з боку держави та суспільства [3, с. 56-57]. О. Дашковська, дотримуючись аналогічної думки відносно рівності, наголошує, що люди не є рівними за своїми фізичними та психічними можливостями тощо. Права можуть бути неоднаковими для різних груп людей, але вони мають бути рівними в межах групи для всіх її членів. Таке авторське твердження заслуговує на підтримку. Рівноправність дослідниця тлумачить як належність кожній людині однакових юридичних можливостей, необхідних для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, які об'єктивно визначаються досягнутим людством рівнем розвитку [4, с. 118-119].

А. Мордовець також рівноправність розуміє як рівні можливості суб'єктів щодо реалізації

прав людини; рівність, на думку автора, – це політичне, морально-соціальне явище, однак не юридична категорія; це ідеал, загальнолюдська цінність, гарантія соціального порядку тощо [5, с. 8; 6, с. 216]. Отже, основою рівноправності науковці визначають лише юридичні можливості.

Також відзначимо, що, на нашу думку, А. Мордовець обрав дещо обмежений підхід до використання рівності, розглядаючи її як категорію, що не відноситься до юриспруденції. Адже рівність є, у тому числі, підґрунтям сучасного права та виступає його загальною категорією. Рівність у праві пронизує всі складові системи права й таким чином виступає каталізатором їх демократизації.

На відміну від наведених вище позицій щодо рівноправності, Л. Воєводін визначив цю категорію багатоаспектною, яка означає, що: кожному членові суспільства держава надає рівні з іншими його членами юридичні можливості; закон висуває до нього рівні зобов'язання; здійснення прав та обов'язків забезпечується йому на рівних засадах [7, с. 68]. Категорії «рівність» і «рівноправність» є нетотожними, вважає І. Полховська. Рівність – багатоаспектне явище, яке можна розглядати у правовому, політичному, філософському та інших аспектах. А рівноправність розуміється як притаманна виключно юридичній сфері; люди між собою є не рівними, а рівноправними. Формально рівними, а не рівноправними, люди можуть бути тільки перед законом [8, с. 61, 63]. Отже, авторка розуміє рівність як більш широке явище, що охоплює, зокрема, і рівноправність.

Рівноправність як правовий принцип розглядає І. Ларинбаєва, визначаючи вказане поняття як юридичний статус людини в її відносинах з державою та іншими людьми конкретної держави в реалізації її прав і обов'язків. Рівність дослідниця тлумачить як соціальний ідеал, відповідно до якого людям забезпечуються соціальні умови і можливість дотримання їх прав і свобод, як одну із вищих політичних цінностей, втілення принципу справедливості [9, с. 17]. Тож авторка розмежовує поняття «рівність» та «рівноправність», розглядаючи останнє першочергово як категорію юридичну, а рівність – як загальносоціальне явище.

На думку Т. Деметрадзе, категорії «рівність» та «рівноправність» є однопорядковими, але не тотожними. Перша означає однакове юридичне становище жінок і чоловіків перед законом; друга – наявність обсягу тільки прав [10, с. 123]. У цьому випадку автором визначено вузькі рамки розуміння розглядуваних понять. Такий підхід можна пояснити бажанням автора розкрити сутність рівності та рівноправності лише в межах юридичної науки.

Однак дослідником справедливо наголошено, що для уникнення соціальної напруги, конфліктів держава повинна виходити з позицій своєрідного компромісу – жінки і чоловіки мають бути і рівні, і рівноправні настільки, наскільки це можливо виходячи із даного співвідношення, оскільки незаперечним є той факт, що ні повну рівність, ні повну рівноправність жодна демократія не в змозі забезпечити [10, с. 123]. Такого підходу в першу чергу мають дотримуватись крайні феміністичні рухи, які час від часу виходять за межі дійсності та об'єктивності у своїх поглядах.

Отже, рівність – це створення однакових можливостей для кожного. Рівність є перманентним, динамічним явищем, що враховує особливості суспільного розвитку, його потреби та інтереси. Рівність виступає значно ширшою категорією, ніж рівноправність. Рівність встановлюється послідовно, а рівноправність виступає однією із її складових, що функціонує в межах правового поля, формалізуючись в чинному законодавстві. В юридичній термінології більш доречно вживати термін «гендерна рівність», який має глибоке міждисциплінарне наповнення й не може виступати лише частиною однієї науки. Застосовувати поняття «гендерна рівноправність» та близькі за значенням терміни доречно лише у тих випадках, коли науковець хоче звернути увагу саме на його вживання у правовій сфері.

Концепція гендеру (від лат. «genus» – «походження», «той, що народжує»; з англ. (gender) – граматичний рід (чоловічий, жіночий, середній)) стала загальноновизнаним досягненням західного феміністичного руху 1960-1970-х рр. [11, с. 9]. Розмежовуючи поняття «стать» та «гендер», дослідники вважають, що, на відміну від статі, гендер стосується не біологічних особливостей, за якими різняться чоловіки та жінки, а соціально сформованих поведінкових програм та соціально-рольової ідентичності носіїв біологічної статі [12, с. 61]. Т. Мельник розглядає гендер у трьох напрямках: як соціально-рольова й культурна інтерпретація рис особистості та моделей поведінки чоловіка й жінки, на відміну від біологічної; як набуття соціальності індивідами, що народилися в біологічних категоріях жіночої або чоловічої статей; як політика рівних прав і можливостей чоловіків і жінок, а також діяльність зі створення механізмів щодо її реалізації [13, с. 12]. Гендер – це предмет соціальної дійсності, що охоплює низку аспектів фізичного, культурного та психологічного характеру.

Таким чином, поняття «гендер» має широкий діапазон вживання як у науковій, так у державно-громадській сферах. Стать – біологічний аспект життєдіяльності людини, а гендер має соціальний характер, що передбачає ту чи іншу поведінку для жінок і чоловіків, властиву конкретному суспільству. Ці явища є взаємодоповнюючими, у своїй сукупності вони відтворюють специфіку конкретного

суспільства, враховуючи взаємопов'язані рівні вираження кожної особистості.

Переходячи до розгляду терміна «гендерна рівність», важливо розпочати із дефініції, визначеної у Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р.: рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дає змогу особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах суспільного життя. Вказане визначення можна охарактеризувати як лаконічне й таке, що охоплює основні засади досліджуваного явища. До того ж, якщо умовно його розділити на три складові: 1) рівний правовий статус; 2) рівні можливості; 3) рівна участь у всіх сферах суспільного життя, то саме третя частина викликає певні сумніви, а саме щодо доцільності «рівної участі» та можливості її широкого тлумачення. Оскільки від самого початку життя кожна людина має індивідуальні фізичні та інтелектуальні здібності й відповідно робить різний вклад у розвиток суспільства, то у зв'язку із цим коректно говорити про рівноправну участь жінок і чоловіків у всіх сферах.

Під категорією «гендерна рівність» слід розуміти принцип-ідею, що закріплює юридичну і фактичну рівність прав чоловіків і жінок і можливостей для їх реалізації, вважає В. Чвикалов [14, с. 35]. Гендерна рівність, на думку О. Нечаєвої, – це рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяють особам обох статей вільно розвивати свої потенційні можливості, виробляти вміння і навички для участі у політичному, економічному, соціальному та культурному розвитку й освоєнні його досягнень [15, с. 12-13]. Існує і низка інших визначень гендерної рівності, основою яких виступають рівні права та можливості чоловіків і жінок у кожній сфері життя. Зазначимо, що вітчизняні та зарубіжні науковці дещо ширше конкретизують поняття «гендерна рівність» щодо законодавчого визначення цього терміна та деяких інших авторських інтерпретацій.

Т. Мельник під рівністю жінок і чоловіків розуміє рівність їхнього соціального статусу та загальної участі у всіх сферах життя на основі усвідомлення особистісних потреб та інтересів, подолання елемента ієрархічності, за якої історично чоловіки розглядалися як істоти вищі, а їхня діяльність та їх результати – більш суспільно значущими, ніж досягнення жінок [16, с. 70]. Н. Оніщенко, О. Львова підкреслюють: коли йдеться про рівність статей як ідеал суспільно-політичного розвитку, під цим поняттям можуть розумітися: формальна рівність (закріплена законодавчо); рівність можливостей (надання законодавчо закріпленої переваги певній соціальній групі для створення однакових з іншими групами умов); рівність результату (цілеспрямоване забезпечення ліквідації для конкуруючих сторін перешкод, які можуть бути зумовлені попередньою дискримінацією) [17, с. 5]. І. Ларинбаєва акцентує, що гендерна рівність як цивілізаційна цінність (не в юридичному, а в більш широкому сенсі) включає рівність перед законом, можливостей і результатів [18, с. 20]. Тож додатковим елементом гендерної рівності дослідники виділяють рівність у досягненні результатів.

Незважаючи на те, що після декількох десятків років проведення досліджень у сфері гендерної рівності різними вітчизняними та зарубіжними науковцями більшість із них так і не виокремлюють принцип гендерної рівності як один із основних принципів права, гендерна рівність є одним із фундаментальних принципів розвитку громадянського суспільства та правової держави.

Будь-які принципи, у тому числі й принципи права, – результат людської діяльності. Вони є соціальними явищами як за джерелом походження, так і за змістом, а їх виникнення зумовлено потребами суспільного розвитку, в них відбиваються закономірності суспільного життя [3, с. 86]. Кожен принцип права є самостійним суспільним явищем, однак найвища його ефективність проявляється лише у взаємодії з іншими принципами права, коли вони починають діяти як цілісне утворення – взаємоузгоджено.

Нині у науці використовують різні терміни, зокрема «принцип гендерної рівності», «принцип рівності статей», «принцип рівноправ'я жінок і чоловіків» та ін. Якщо підвести попередній висновок, то можна відзначити фактично єдине змістовне наповнення цих явищ. Як свідчить проведений на початку аналіз термінів «рівність» та «рівноправність», найбільш вірним є застосування саме категорії «принцип гендерної рівності».

Принцип рівності статей передбачає, що економічні, політичні та соціальні ресурси повинні розподілятися між чоловіками й жінками загалом рівномірно, без суттєвих диспропорцій, нерівних умов у доступі до соціальних ресурсів [19, с. 36]. Відповідно до принципу рівності статей суспільні ресурси повинні розподілятися між чоловіками і жінками на рівній основі [15, с. 16]. Конституційно-правовий зміст принципу рівності прав жінки і чоловіка є сукупністю базових ідей та положень, що відображають усталені погляди на права жінки і чоловіка, їх сутність, фіксують правові цінності; є загальноприйнятими вимогами, вираженими в узагальненій формі й адресованими всім суб'єктам права [10, с. 125-126].

Принцип гендерної рівності вимагає приймати, а також давати оцінку невід'ємним відміннос-

тям між жінками і чоловіками і тим різним ролям, які вони відіграють у суспільстві, що пов'язано з приналежністю чоловіків та жінок до того чи іншого класу, їх політичними поглядами, релігією, етнічною групою тощо [20, с. 64, 67]. Принцип гендерної рівності має слугувати основою у забезпеченні рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, а з іншого – жодним чином не має порушувати моральні засади суспільства [21, с. 192]. Таким чином, принцип гендерної рівності має визнаватися одним із базових принципів права. Нині він наповнюється новим теоретико-правовим змістом; є фундаментом прав і свобод людини та передбачений реалізувати першочергово методологічну функцію – надавати засоби та способи ефективної реалізації прав людини. Важливою функцією принципу гендерної рівності є інформаційно-орієнтаційна, що передбачає ознайомлення всіх суб'єктів правовідносин з основоположними засадами гендерної рівності та правового регулювання у цій сфері.

Проведений аналіз змістовного наповнення принципу гендерної рівності надає можливість констатувати його взаємозалежність з іншими принципами права – принципом верховенства права, законності та інших, які лише в сукупності здатні належним чином викоринити в українському суспільстві дисбаланс у правах, можливостях та обов'язках жінок і чоловіків та встановити гендерний паритет. Принцип гендерної рівності є складним системним суспільним явищем, в основі якого лежать правові, політичні, соціальні, економічні, етнічні, культурологічні й інші чинники. Розкриваючи юридичну природу феномена гендеру, слід відзначити аксіологічну, онтологічну та гносеологічну основи принципу гендерної рівності.

Принцип гендерної рівності слід розуміти як сукупність обумовлених конкретно-історичним суспільним розвитком базових ідей та положень, що об'єктивують правові цінності встановлення гендерної справедливості в усіх сферах приватного, суспільного та державного життя і забезпечує розвиток правової держави та громадянського суспільства. Смысловими складниками принципу гендерної рівності є свобода, справедливість, верховенство права та законність. Гендерна рівність передбачає створення та використання єдиних правових засобів всіх учасників суспільних відносин – жінок та чоловіків; можливе передбачення системи винятків для окремих випадків (позитивна дискримінація); гарантування організаційних та процесуальних засобів для реалізації прав жінок і чоловіків.

Таким чином, фундаментальною складовою процесу розбудови демократичної держави є гарантування рівності прав людини. Особливістю конституційного принципу рівності прав і свобод людини є забезпечення їх юридичної рівноваги, збалансування потреб та інтересів окремих людей, соціальних груп і суспільства загалом, вироблення механізмів попередження можливих конфліктів інтересів та їх розв'язання у разі виникнення. Досягнення фактичної рівноправності людей, а не лише правової, має стати окремих напрямом у роботі органів публічної влади. Принцип гендерної рівності у ході історичного розвитку пройшов сутнісне, змістовне і формальне наповнення і трансформацію. Принцип гендерної рівності слід розуміти як сукупність обумовлених конкретно-історичним суспільним розвитком базових ідей та положень, що об'єктивують правові цінності встановлення гендерної справедливості в усіх сферах приватного, суспільного та державного життя і забезпечують розвиток правової держави й громадянського суспільства. Принцип гендерної рівності виступає як мета, яку необхідно враховувати у правотворчості і правозастосуванні.

Література

1. Боднар С. Б. Рівність як категорія філософії права: дис. ... канд. юрид. наук. Чернівці, 2009. 185 с.
2. Бокало Н. І. Формування і розвиток ідей рівності в праві: філософсько-правовий вимір: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2014. 205 с.
3. Руднева О. М. Гендерна рівність у праві України: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 178 с.
4. Дашковська О. Р. Правове становище жінки в аспекті гендерної рівності: загальнотеоретичний аналіз: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2008. 392 с.
5. Козюк М. Н. Правовое равенство: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 1996. 24 с.
6. Мордовец А. С. Социально-юридический механизм обеспечения прав человека и гражданина / под ред. Н. И. Матузова. Саратов: Саратовская высш. шк., 1996. 287 с.
7. Воеводин Л. Д. Юридический статус личности в России: учеб. пособие. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1997. 304 с.
8. Полховська І. К. Конституційний принцип рівності людини і громадянина в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: Харків, 2007. 197 с.
9. Ларинбаева И. И. Юридическая онтология гендерного равноправия: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Уфа, 2004. 32 с.
10. Деметрадзе Т. Р. Конституційний принцип рівності прав жінки і чоловіка: поняття, зміст, механізм його реалізації та захисту: дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2015. 204 с.
11. Вознюк Є. В. Порівняльний вимір гендерної політики перехідних держав (на прикладі України та Росії): дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2011. 181 с.

12. Бондар Г. Г. Концептуалізація детермінації гендерної нерівності в українському суспільстві: дис. ... канд. соц. наук. Запоріжжя, 2012. 224 с.
13. Основи теорії гендеру: навч. посібник / за ред. М. М. Скорик. Київ: К.І.С., 2004. 536 с.
14. Чвыкалов В. В. Гендерное равенство в праве: историко-правовое исследование: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ростов-на-Дону, 2012. 35 с.
15. Нечаева О. В. Гендерные проблемы России как социального государства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Саранск, 2007. 30 с.
16. Мельник Т. М. Творення суспільства гендерної рівності: міжнародний досвід. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності: підручник. Київ: Стінос, 2010. 440 с.
17. Оніщенко Н. М., Львова О. Л. Гендерна рівність: крок до розвитку чи моральна криза сучасного суспільства? *Держава і право. Серія: Юридичні і політичні науки. 2013.* Вип. 62. С. 3-11.
18. Ларинбаева И. И. Юридическая онтология гендерного равноправия: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Уфа, 2004. 32 с.
19. Івченко Ю. В. Філософсько-правовий аналіз гендерної політики в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 218 с.
20. Венгер О. М. Становлення та особливості функціонування гендерної демократії в сучасному українському суспільстві: дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2009. 198 с.
21. Буковинська Н. Гендерна рівність: шлях до успіху чи загроза майбутньому? *Підприємництво, господарство і право. 2017.* № 3. С. 191-194.

Добробог Людмила Миколаївна
старший науковий співробітник наукової
лабораторії соціологічного моніторингу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ВИДИ ТА ЗМІСТ ПРИНЦИПІВ КОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА

Кодифікація законодавства є не лише закріпленням чинних норм права та їх систематизацією, а й виробленням нових правових приписів, удосконаленням змісту законодавства, узгодженням його з міжнародними нормами та принципами. Саме це дозволяє розглядати кодифікацію як найбільш досконалу форму правотворчої діяльності. Однак сама кодифікація для виконання своїх завдань і реалізації функцій має відповідати низці вимог – принципів, нехтування якими не дозволить ефективно реалізувати приписи кодифікованого нормативно-правового акта (для прикладу згадаємо Податковий кодекс України). Отже, вивчення кодифікації та її принципів має важливе значення для вдосконалення законодавства.

Окремі аспекти кодифікації законодавства розкрито в роботах таких учених, як Ю. Волошин, Є. Гетьман, В. Гришук, А. Колодій, В. Костицький, Д. Михайлович, О. Міцкевич, Н. Оніщенко, Н. Пархоменко, О. Петришин, Д. Погрібний, О. Скакун, Ю. Шемшученко, О. Ющик та ін. Однак слід вказати, що питання принципів кодифікації як форми систематизації нормативно-правових актів залишається недостатньо дослідженим.

Виклад основного матеріалу. Кодифікація законодавства як особлива форма правотворчості здійснюється відповідно до системи керівних, основоположних ідей, згідно з якими будується система законодавства, вноситься чіткість і послідовність та які є обов'язковими для суб'єктів правотворчості, – принципів кодифікації.

Є. Гетьман виокремлює загальні й спеціальні принципи кодифікаційної діяльності. Він вказує: «До загальних принципів належать верховенство права, законність, демократизм, гуманізм, науковість, професіоналізм, ефективність здійснення кодифікації, об'єктивність, гармонізація вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу, гласність, справедливість. Серед спеціальних принципів необхідно виділити техніко-юридичну досконалість кодифікаційних актів, повноту, цільове спрямування, системну погодженість» [1, с. 15].

Є. Погорелов не виокремлює загальні та спеціальні принципи. Він зазначає: «Можна виділити основні принципи саме кодифікаційної діяльності: плановість, системність і систематичність проведення кодифікаційних робіт; наукову обґрунтованість кодифікованих актів; забезпечення верховенства права й закону; врахування системно-структурних властивостей об'єктивного юридичного права та законодавства; техніко-юридичну досконалість кодифікаційних актів; наближення кодифікаційної діяльності в Україні до «європейських стандартів», зумовлених особливостями континентальної пра-